

penset, illa generalis est, quæ non facit votum conditionatum, et ita de facto obligabat, ut etiam suppono; ergo ablatio illius obligationis est quædam dispensatio. Minor autem probatur, quia per se melius est servare regulam, quam uti dispensatione ad operandum contra illam; ergo usus talis dispensationis non est materia voti, quia non est de meliori bono; ergo multo minus potest esse materia voti talem dispensationem postulare. Ergo nec potest votum obligare ad talem conditionem, vel sub tali conditione. Confirmatur quia ordinarie, ea, quæ sic prohibentur per regulam, sunt opera minus idonea ad perfectionem, vel aliquo modo illam impeditia, et e contrario quæ præcipiuntur, magis ad perfectionem disponunt; ergo quoties talia fuerint, non potest votum obligare ad procurandam dispensationem in illis. Quod si interdum videntur aliqua præcipi aut prohiberi propter corporis commoditatem, in illis metu principalis respectus habetur ad spiritualem profectum, et maxime per hæc consultur communi bono religionis, ut debitus ordo servetur, et omnia convenienter fiant, quod commune bonum præferendum est privato. Ergo semper servare regulam, juxta regulæ intentionem, per se loquendo, melius est; ergo votum non obligat ad agendum contra illam, etiam ex concesione Prælati.

21. Objectio. — **Solutio.** — Dices: interdum potest esse talis dispositio subditi, vel corporalis, vel spiritualis, ut secundum prudentiam melius illi sit uti dispensatione, et agere contra regulam, quam rigorem vel litteram ejus servare; ergo tunc saltem obligabit votum, nec doctrina generalis erit. Respondeo, ideo semper additum esse *per se loquendo*, quia in rebus moralibus sermones generales sunt secundum ea quæ ordinarie accidunt; casus vero extraordinarii accidentales sunt. Dico præterea, in illis casibus particularibus, consideratis circumstantiis, regulam non prohibere simpliciter talem materiam, et concessionem superioris non tam esse dispensationem, quam interpretationem, quod tunc melius sit non servare materialiter (ut sic dicam) regulam. Et ideo illi casus potius reducuntur ad præcedentem conclusionem, quia pro illis casibus regula non absolute obligat, sed ad summum obligat, ut non prætermittatur sine licentia superioris, ne exceptions fiant privato arbitrio, sed superioris. At vero loquendo de prohibitione absoluta regulæ in sua vi et robore perseverante, assertio haec

generaliter procedit, et videtur quidem sufficier probari discursu facto. Et potest confirmari exemplis aliorum fidelium; nam si quis voveret jejunare in die Dominico, certe non obligaretur voto ad petendum a Pontifice facultatem servandi tale votum; quia est de re simpliciter prohibita intuitu religionis, et melius est conformari communi consuetudini, quam dispensatione uti. Item si quis ex quacumque devotione voveret communicare aut facere sacram bis in die, subintelligens conditionem, *Si Papa concesserit*, non obligaretur voto ad petendum talem dispensationem, quia simpliciter melius est in tali materia communem regulam sequi.

22. Denique ad hanc assertionem confirmandam adduci possunt jura civilia, quæ dicitur, stipulationem de re lege prohibita esse nullam, L. *Si stipuler*, 35, ff. de Verborum obligationibus. Quod aliae leges declarant procedere, etiamsi stipulatio fiat sub conditione, *Si princeps dispensaverit*, ut sumitur ex L. *Inter stipulantes*, 83, § *Sacram*, et ex L. *Continuus*, 137, § *Cum quis*, ff. de Verb. oblig. Unde multi graves Doctores docuerunt, etiam inter homines promissionem de re lege prohibita in ordine ad dispensationem esse nullam, et specialiter videri potest Henr., lib. 12 de Matrim., cap. 10, n. 4, ubi illam sententiam sequens, rationem reddit nostræ similem: quia melius est sequi legem communem, quam uti dispensatione. Sed contra, quia ex dicto exemplo potest retorqueri argumentum, quia simpliciter probabilius est, promissionem inter homines sic factam esse validam, et obligare saltem ad expectandum responsum principis, quando materia est ordinarie dispensabilis, et creditur, juste posse obtineri dispensationem, ut late disputat Sancius, libr. 5 de Matrimon., disput. 5, quæst. 1: ergo idem erit in nostro proposito. Respondemus negando consequentiam; est enim magna differentia inter votum et promissionem humanam; nam, ut promissio humana valeat, non oportet ut sit de meliori bono in ordine ad Deum, sed satis est ut sit de re honesta, et possibili secundum rectam rationem, salva justitia, quæ omnia inveniuntur in illa promissione de re prohibita per legem positivam, ut sunt, verbi gratia, sponsalia inter consanguineos cum ordine ad dispensationem Papæ. Et ideo parum refert quod talis promissio non sit de meliori bono; nam post promissionem jam est necessarium bonum; at vero votum esse debet de meliori bono; et ideo a principio

non tenet de re prohibita, etiam sub illa conditione. Et ideo ratio illa in voto efficacior est quam in humana promissione. Sic votum religiosi transeundi ad religionem laxiorem, vel æqualem, etiam sub conditione, *Si Pontifex consentiat*, ad nihil obligat, quia est de minori bono; secus de voto Episcopi assumendi statum religiosum, si Papa dispensem; nam tale votum forte obligat (ut infra suo loco videbimus), quia, omnibus pensatis, censetur esse de meliori bono. Nec Episcopo est simpliciter prohibitum religiosum fieri, sed solum ne id faciat sine auctoritate Pontificis, et ita hoc votum magis pertinet ad præcedentem conclusionem, quam ad præsentem.

23. Sexta assertio: *votum religiosi de materia excedente obligationem regulæ validum est.* — **Objectio.** — **Solutio.** — Dico sexto: votum religiosi de materia excedente, seu superante obligationem regulæ, quale censeri potest votum transeundi ad strictiorem religionem, simpliciter et absolute validum est, et obligat independenter a consensu Prælati. Hæc est communis; nam, ut infra videbimus, omnes docent tale votum non solum validum, sed etiam firmum esse, et irritari non posse. Et ratio est, quia illud votum est de meliori bono, quod per regulam prohiberi non potest, unde non est contrarium regulæ, sed supra illam. Et ideo quoad hoc votum non subditur religiosus voluntati Prælati, nec quoad emissionem ejus, nec quoad executionem, quia in ipsam professione laxioris religionis quoad perpetuitatem, intelligitur inclusa conditio non impediendi transitum ad meliorem frugem; quia de ratione status perfectionis est, ut non impediatur augmentum perfectionis. Dices: religiosus non potest transire ad strictiorem absque licentia; ergo votum includit hanc conditionem. Respondet imprimis posse emittere votum sine licentia; deinde, posse etiam exequi sine licentia obtenta, et ita ex hac parte non includit conditionem affirmativam, vel negativam. Non potest tamen de facto transire sine licentia saltem petita ex ordinatione juris. Tamen quia petere licentiam est in potestate voventis, ideo non includit conditionem pendentem ab alio, sed absolute votum obligat, qua obligatione supposita canones obligant ad servandum modum debitum in executione talis voti.

24. Alia objectio. — **Solutio.** — Sed quid si Pontifex prohibuit transitum ad aliam religionem, licet strictiorem? Numquid votum transeundi ad illam obligabit, saltem sub condi-

tione, *Si Papa dispensaverit*, et consequenter obligabit ad dispensationem petendam? Respondeo imprimis, vix judicari posse religionem illam esse perfectiore, ad quam transitus prohibitus est, quia non videretur transitus prohibendus, si clarus esset excessus. Videtur ergo in illa prohibitione supponi saltem quædam æqualitas, qua supposita melius est permanere, vel licet non supponatur æqualitas omnimoda, saltem non censetur esse tanta distantia, quin omnibus pensatis melius sit in incepto statu permanere, et ex hac parte raro videtur votum illud in ea hypothesi obligare. Tamen quia hæc prohibitio Pontificis potest interdum fundari in majori utilitate et convenientia in ordine ad bonum commune, et ad quietem et pacem religiosorum, et ideo esse justa, etiamsi in particulari constet transitum prohibitum esse ad perfectiorem seu strictiorem religionem, ideo addendum videatur, quando id constiterit, votum in particuli obligare sub ea conditione. Quia tunc ipsa prohibitio non est accipienda tanquam omnino absoluta, sed solum sub simili conditione, scilicet ut transire nemo audeat, non consulta Pontifice, ejusque licentia obtenta. Et ratio est, quia semper votum illud, sub conditione factum, est de meliori bono; et ideo prohibitio juxta subjectam materiam est intelligenda.

25. Sed quæret tandem aliquis, esto ex vi status non sit absolute prohibitum religioso nova vota facere, possitne Prælatus nihilominus hoc prohibere. Respondeo breviter posse saltem prohibere ne id faciat, nisi prius petita licentia, imo etiam posse hoc per regulam aliqui religionis statui; quia per hoc non prohibetur opus perfectionis, sed providetur modus quo melius fiat. Sic enim prohibentur interdum ne fiant opera penitentiæ, orationis, non petita prius licentia; eadem autem ratio vel certe major est de voto. Sed quæres ultrius an, si votum fiat non obstante tali prohibitione, validum sit. Respondeo, si tantum sit simplex prohibitio, validum esse votum, quia multa fieri prohibentur, quæ facta tenuerint. Et licet votum tunc male vel imperfecte fiat, nihilominus potest esse de materia capaci obligationis. Dubium autem esse potest, an possit esse talis prohibitio cum irritatione, quæ antecedenter faciat votum esse nullum. In qua non dubito, quin per legem, seu statutum legitima potestate factum, in tali religione possit hoc fieri propter speciale modum subjectionis et obedientiæ, quem religio-

si profitentur, ut infra videbimus: non videatur tamen esse in usu talis modus constitutionis, seu prohibitionis, neque regulariter esset expediens. At vero, seclusa lege irritante, non videntur posse Prælati privata auctoritate inhabilitare (ut sic dicam) subditos ad vovendum, quia nullibi est illis concessa hæc potestas, neque ex vi professionis aut obedientiae religiosæ sequitur; nam sufficit ut, si expedire judicaverint, possint talia vota irritare, postquam facta fuerint, ut libro sexto vides.

26. *De aliis subditis.* — *Regula generalis de votis quæ emittere potest uxor sine mariti licentia.* — Ex his facile est doctrinam applicare ad alios subditos. Et primo ad uxorem respectu mariti. Circa quam considerandum est, uxorem non subdi viro per se in omnibus actionibus suis, præsertim in his quæ ad salutem animæ spectant, sed solum in his quæ spectant ad usum matrimonii, et externam familiæ gubernationem, ut bene declarat Panor., in cap. *Litteras*, de Restit. Spol., num. 27 et 28, et infra, lib. 6, c. 4, latius dicemus. Hinc ergo est ut, non obstante subjectione, uxori liberæ sint multæ actiones et materiae virtutum, quas maritus illi prohibere non potest; quia debitum obsequium in his, quæ ad sumum statum pertinent, non impediunt, de quibus actionibus in particulari hic dicere non possumus, sed in materia de Matrimonio explicande sunt. Regula ergo generalis est: vota omnia uxoris de actionibus honestis, et sibi liberis, ita ut in eis sit quasi sui juris, et licita et valida sunt, omninoque absoluta, quia cum illi actus non possint prohiberi a marito, nulla relinquitur conditio quam talia vota includere possint. At vero quoad actiones pertinentes ad jus mariti, non potest uxor votum omnino absolutum, et independens a marito emittere; poterit tamen emittere validum, subintellecta conditione, vel negativa, *Si maritus non prohibuerit*, vel affirmativa, *Si consenserit*, ubi præcessit prohibitio sub tali conditione. Ratio est clara, quia sine tali conditione materia non esset licita. Et ita hæc resolutio cum proportione intelligenda est, juxta dicta de religiosis.

27. Unde etiam intelligi potest idem esse cum proportione de marito respectu uxoris, quantum spectat ad usum seu actum conjugalem, in quibus sunt æqualis juris, juxta c. *Gaudemus*, de Divort., et neuter potest vovere aliiquid in præjudicium alterius sine licentia illius. Et eadem ratio est de vo-

to abstinentiae, et similibus, quatenus in præjudicium conjugis redundare possunt. Dicunt autem aliqui, si votum mariti sit onerosum uxori, et in præjudicium ejus, non solum infirmum esse, sed etiam illicitum et invalidum, quia est veluti de re aliena. Sed hoc non est verum, nisi votum fiat cum intentione se obligandi ad id faciendum, etiam repugnante uxore. Nam si fiat simpliciter, et bona fide, potius intelligitur habere conditionem subintellectam, *Si uxor consenserit*, sicut de religiosis dictum est; unde materia illius voti non est omnino aliena, sed est actio propria pendens ex consensu alterius. Dices: ergo etiam erit validum votum non reddendi debitum, quia etiam includit conditionem, *Si alter consenserit*. Respondetur non esse simile, tum quia hoc est directe contra finem matrimonii, et non aliud; tum maxime quia in tali voto involvit repugnantiam talis conditionis, nam debitum non negatur nisi petenti et repugnanti. Et hæc est communis sententia Doctorum, quos refert et sequitur Sanc., lib. 9 de Matr., disp. 3, n. 8, et ex dicendis lib. 6 magis constabit.

28. *De votis quæ filiis familias impuberis emittere possunt.* — Secundo, cum eadem proportione dicendum est de filiis familias, qui puberes et impuberis esse possunt, et utrisque commune est, ut in aliquibus actionibus sint sui juris, quia eis prohiberi non possunt a parentibus, ut sunt observationes præceptorum, et actiones honestæ, quæ obedientiam parentibus debitam non impediunt, de quibus actionibus non impediuntur vovere. In actionibus autem, quæ aliquo modo derogare possunt juri parentum, necessaria est conditio cum proportione, ut ex dictis facile constat. Est autem differentia inter puberes et impuberis, quod vota impuberum subjiciuntur voluntati parentum, non solum ex parte materiæ, sed etiam ex parte ipsius voluntatis, quæ in impubere magis est dependens a voluntate parentis, et ideo omnia vota ejus infirma sunt, licet sint valida. Sed hæc differentia ex professo tractanda est in lib. 6. Reliqua ex dictis satis sunt clara.

29. *Quæ vota servi emittere possunt.* — Tertio idem cum proportione dicendum est de servis, qui in operibus suis ordinarie pendent a voluntate domini, et ideo materia talium votorum ordinarie accipienda est cum conditione proportionata, ut non præjudicet juri domini. Habent autem isti etiam aliquas actiones honestas, in quibus omnino sunt sui

juris, de quibus votum simplex valet. Et idem est de aliis famulis et ministris, qui in paucioribus actionibus subjiciuntur; quia in cæteris sunt sui juris; et ita doctrina, cum proportione, ad omnes infra Pontificem, quatenus aliquo modo subditi sunt, applicari potest, ut de Episcopis et aliis clericis in quarto capite attigimus, et eadem ratio est de omnibus.

CAPUT VII.

AN VOTA REALIA VALIDA ESSE POSSINT IN PERSONIS SUBDITIS.

1. *Quid addat votum reale ultra personale.* — Hæc quæstio revera est generalis ad omnes homines, et ex eisdem principiis est in omnibus definienda; tamen specialiter tractatur de subditis propter specialem incapacitatem, quam ad hæc vota habere videntur. Votum ergo reale hoc addit ultra personale, quod requirit materiam externam, seu pecuniam, cuius pius usus per votum promittatur (sub pecunia autem omnem aliam rem pecuniae æquivalentem intelligimus), et ideo requirit in voente liberam facultatem utendi ac disponendi de illa in talem pium usum (quem nomine eleemosynæ semper intelligimus). Hæc autem facultas esse potest, vel dominium cum administratione, vel saltem administratio bonorum, quæ ad hujusmodi eleemosynam proprio ac prudenti arbitrio faciendam extendatur. Nam si quis velit eleemosynam facere de pecunia, in quam non habet hujusmodi facultatem, injuste faciet, et votum reale de tali eleemosyna factum nullum erit ex incapacitate materiæ.

2. *Qui non sint capaces votorum realium.* — Ex hoc ergo principio recte sequitur, omnem illum, qui nec pecuniam habet, nec liberam ejus administrationem, non esse capacem votorum realium ex defectu materiæ, etiamsi non sit subditus, sed maxime liber ad vovendum, quantum est ex parte suæ voluntatis. Dico autem non posse facere talia vota, quæ obligent illum secundum præsentem statum, quia sic esset obligatio de re illicita; securus vero erit, si voveat sub conditione, vel pro tempore pinguioris fortunæ, nam tunc votum refertur ad licitam materiam, et obligat pro tempore implete conditionis. Et ita paterfamilias, vel qui est oneratus debitis, licet subditus alias non sit, si faciat vota realia in præjudicium familiæ, vel creditorum, non vale-

bunt, quia tunc obligatio esset vel contra justitiam, vel contra obligationem pietatis aut charitatis. Quod si egestas et obligatio non sit tam gravis, ut reddat actum illicitum, licet possit esse votum indiscrete factum, quia est nimis onerosum, et ideo possit facile dispensari, non erit per se nullum, donec dispenseatur. Nec de his personis non subditis aliquid amplius dicere necesse est. Quia vero hæc indigentia, vel impotentia in non subditis est per accidens, et vix est aliquis adeo pauper, qui non possit aliquam eleemosynam licite face-re, si sit juris sui, ideo specialiter hæc quæstio tractatur de subditis, in quibus hæc impotentia videtur esse per se; non est autem æqualis in omnibus subditis, et ideo de singulis membris breviter dicemus, scilicet, religiosis, uxoriis, filiis familias et servis. Alii enim subditi non sunt incapaces per se talium votorum, et solum debent observare regulam, ut, si aliena bona administrent vel expendant, non voveant de alieno, sed de proprio, vel si de alieno, juxta domini voluntatem.

3. *An religiosi vota realia possint emittere, et quomodo.* — Primo ergo religiosi nihil habent proprium, et ex hac parte commune omnibus est, ut non possint facere vota realia, nisi eis sit administratio concessa, vel votum fiat sub conditione, *si concedatur*. Unde hæc regula cum proportione applicata omnibus religiosis, subditis et Prælati, communis est. Tamen quia Prælati jam habent administrationem ex vi muneris, ideo consequenter habere censemur potestem faciendi aliquam eleemosynam, juxta quam mensuram possint etiam vota facere valida, et statim obligantia. Quæ ad summum includerent conditionem negativam, *Nisi a superiori impedianter*. Nam illi etiam sunt subditi, et sub ea ratione sunt capaces illius conditionis, maxime ratione paupertatis. Et eadem ratione, si Prælatus vellet exceedere facultatem ordinariam in eleemosynis faciendis, non posset nisi sub conditione affirmativa, *Si superior concederit*. Nam tunc se gerit ut subditus, et in omnibus subditis religiosis est illa conditio necessaria, quia nec dominium, nec administrationem, nec liberum usum rerum habent, sed dependentem a voluntate superioris. Quapropter etiam de illis rebus, quæ ad proprium usum eis conceduntur, et quas in eo consumere possunt, vota realia facere non possunt, nisi supposita dicta licentia, vel sub ejus conditione, quia non quilibet usus, sed talis et determinatus eis conceditur. Illa autem facultas concedi potest,